

Minnesanteckningar Styrgruppsmöte 2 juni 2023

Plats: Linnéuniversitetet Stormaren, Kalmar

Presentationsrunda av närvarande

Anna Thore, Magnus Barkman, Henrik Andersson, Hanna Gustafsson, Per-Olov Johansson, Inger Palmblad Örlander, Irene Bohman, Caroline Littlefield-Karlsson, Anders Förberg, Charlotta Lindeborg, Renate Foks, Hanna Berggren, Viktoria Nilsson, Jan Wågesjö, samt på länk Anders Johansson och Ida Grimlund

Då det är en delvis ny styrelse för den nya mandatperioden 2022–2026, inleddes mötet med en kort introduktion till Kalmarsundskommissionen av Anna Thore.

Beslut om ändringar i arbetsordning, val av ordförande, samt adjungerande medlemmar

I korta drag föreslog kansliet att ordförande (OBS! *ej arvoderat*) väljs för sammanlagt 4-år direkt istället för 2 år med möjlighet till omval efter 2 år. Kansliet hade också föreslagit att det finns *möjlighet* att välja en vice ordförande på 4 år om det finns någon som gärna åtar sig uppdraget (OBS! *ej arvoderat*). De adjungerande platserna i styrgruppen har även uppdaterats, totalt 8 stycken: 2 för näringslivet (Östersjöfabriken-Ecopelag, Borgholm Energi AB), en för Linnéuniversitetet, en för Regionförbundet i Kalmar län, en för LRF, en för vattenråd/kustmiljöföreningar, en för Södra Östersjöns Vattenmyndighet samt en för Länsstyrelsen Kalmar. Adjungerande medlemmar bjuds in på styrgruppsmötena, men har ingen beslutanderätt. **Alla ändringsförslag godkändes och fastställdes.** Det ska dock tilläggas att det godkändes på mötet att **Borgholm Energi AB erbjuder att skriva på samverkansavtal och därmed blir fullvärdig medlem med beslutanderätt.** Samverkansavtal skall skickas för parter att skriva under. Efter detta var det dags att välja ny ordförande och **Anna Thore valdes enhälligt till att fortsätta som ordförande för Kalmarsundskommissionen fram till 2026.**

Lägeskollen

Hanna Berggren gick igenom fokuspunkterna för 2023 års verksamhetsplan och redogjorde hur arbetet fortskrider:

- **KSK ska under 2023 prioritera att samordna ansökningar och projekt rörande åter vätning av torvmark.** Flera av kommunerna och vatten råden i kommissionen jobbar redan med projekt inom denna ram; Borgholm, Oskarshamn, Mörbylånga, Västervik och Kalmar.
Exempel:
 - Vedborms träsk, Borgholm energi, stort återställningsprojekt på gång av 100 ha, detta är delvis medfinansierat av LONA-bidrag. En vattendom/markavvattningföretag behöver hävas.
 - Imbramåla, Marströmmens vattenråd, 30-40 ha, i planeringsfas.
 - Västervik har sökt LOVA-bidrag för flera våtmarker i torvmark.
 - Mörbylånga har en del våtmarker i torvmark på gång.
 - Renate informerar att vattenrådet har lokaliserat torvmarker som kan återvätas högre upp i Halltorpsåns system. Även Nybro kommun planeras att återvätta i kommunal skogsmark.
 - Anna undrar om några av projektet tar med forskning om utsläpp av växthusgaser? Till exempel behöver man ju veta hur man ska utforma återvätningen så att koldioxiden stannar. Ju större del av året som torven är blöt desto bättre för att minska oxidation men metangas stoppas ej så lätt. Ingrid informerar att det var planen i skogsstyrelsens satsning för återvätning av skogsmark, men att det blev begränsat.
 - **Slutsats: det är flera projekt rörande återställning av torvmarker på gång men det**

saknas en plan för att följa upp effekter på utsläpp av växthusgaser. Kan vara något att samarbeta med LNU kring?

- **Calluna har fått i uppdrag att beräkna beting för varje kommun i KSK.** Detta har blivit uppskjutet på grund av att SMHI ännu inte släppt nya data (PLC7) att basera beräkningarna på. Ingen idé att göra nya beräkningar förrän detta är släppt då PLC6 och PLC6.5 båda är baserade på data <2014. Enligt Lena Eriksson på SMHI bör PLC7 släppas närmsta veckorna. Irene Bohman informerar att anledningen att detta tar sådan tid är att vattenförekomstområden (VFO) har fördelats om för att få ytterligare högre upplösning på dessa nya beräkningar. **Målet är att detta ska vara klart i höst och resultatet ska redovisas muntligt av Calluna på ett möte med Kalmarsundskommissionens styrgrupp.**
- **Kustmiljöturné 2023 ska anordnas som en kick-off** för arbetet med Vattenmyndighetens nya [åtgärdsplan](#) gällande Södra Östersjöns vattendistrikt 2022-2027. **Föreslaget datum är 21 september vilket antogs av styrgruppen.** Efterföljande workshop(s) ska bjuda in kommuner inte är medlemmar i KSK men är belägna inom samma avrinningsområden, enligt de nya direktiven att arbeta enligt ett *avrinningsområdesperspektiv*. Viktigt att notera att detta är ett juridiskt bindande krav i det nya åtgärdsprogrammet. En första workshop planeras av KSK tillsammans Länsstyrelsens vattenenhet (Irene Bohman förmedlar kontakt) och Linnéuniversitetets forskar-nätverk Kunskapsmiljö Vatten (kontakt: Caroline Littlefield-Karlsson). Workshopen kommer att hållas under hösten 2023 på LNU. Målet är att under workshopen bilda arbetsgrupper som kan fortsätta samverka under hela förvaltningsperioden (å 6 år) men exakt hur arbetet ter sig får utfalla efter första träffen i höst. Intresset var stort från samverkansgruppen och där diskuterades följande infallsvinklar:
 - Vem är ansvarig för att åtgärden implementeras, egentligen? Det står t.ex. att det ligger på kommunnivå att samverka med perspektivet avrinningsområde – *vem* tar initiativet rent praktiskt från planering till utförande?
 - Kommunerna kanske kan dela med sig av respektive arbete med att följa åtgärdsprogrammet, hur ligger man till, vad kan vi lära av varandra?
 - Delåtgärdsprogram för Södra Östersjöns vattendistrikt fokuserar på torka och vattenbrist, här har ej kommuner några åtgärder utlagda på sig utan det är länsstyrelsen som ska agera rådgivare. Det borde göras på ett effektivt sätt och Irene och Inger informerar om att man just nu arbetar med att sammanställa rådgivande material för kommunerna att bruka.

Dagens gästföreläsning "LEVA i Torrt och i Vått... idag, igår och imorgon".

Jan Wågesjö (hushållningssällskapet) berättade om att första åren med LEVA 2019-2022 har präglats av torka med mycket missväxt samt en massa andra osäkerhetsfaktorer som pandemi och kriget i Ukraina. Lantbrukarna känner därför stor oro och många har redan panik för vattenbrist under det kommande året – får de inget eget foder måste de köpa in – pengar räcker ej.

Jan informerar också om att man i stället för dikesföretag gärna startar bevattningssamfälligheter. Tyvärr är omprövning av dikesföretag dyrt och krångligt, vilket gör att omställning tar tid. Allt fler söker efter möjligheter att anlägga bevattningsdammar. Det finns 4 nya dammar på förslag från markägare: Mönsterås och Emmaboda till exempel så inte bara Öland, även Vimmerby har hört av sig då det var stora problem med torka i dessa trakter 2022. Men trots bevattningssamfälligheter kan det bli diskussioner kring vattnet och hur mycket varje enskild lantbrukare ska få ta ut – därför behövs vattendomar och då måste alla söka var och en samtidigt. Det diskuteras även en del kring effektiva bevattningstekniker bland lantbrukarna eftersom det blir väldigt dyrt att pumpa vatten med dagens elpriser.

Jan nämner även begreppet "demogårdar" eller "demonstrationsgårdar" som innebär att

lantbrukare kompetensutvecklar varandra kring olika tema (ex testa nya växsorter, hur förebygga för att pollinatörer och fåglar ska trivas, mm), ett tillvägagångssätt som kan vara mycket effektivt. Jan vet redan ett 15-tal lantbrukare som kan tänka sig testa på detta men måste invänta rätt utlysning. Här nämndes också att det finns en sammanställning på HaV med olika fonder där man kan söka bidrag. Exempel biokol: användning av biokol får flera positiva följd effekter förutom en buffrande effekt mot utsläpp av koldioxid till atmosfären: Kolinlagringen ökar humushalten i jorden och gör marken mer vattenhållande och produktiv. En frisk jord buffrar också för olika utbrott av skadedjur eller sjukdomar. LOVA bidrag resulterade i demo-odling där antingen 1-3-5 liter/m² myllades ned i jorden, med eller utan bevattning för att se skillnader i effekt. Grödor var majs och vall. Resultat återstår att se. Frågan väcks i gruppen hur man ska få tag i biokol, det är ju mycket kostsamt. Kan man producera själv/lokalt? Här behöver vi hålla ögon och öron öppna för att finna nya metoder.

På gång i vattenråden

Renate Foks berättar om det pågående arbetet med att ta fram en fysisk vattenmodell som pedagogiskt verktyg. Denna modell ska enkelt kunna tas med i bil när man ska träffa allmänhet/elever/studenter för att kunna demonstrera vattnets väg i landskapet och hur olika åtgärder påverkar den.

Övriga frågor

Nästa styrgruppsmöte blir 24 november 2023.

Vi diskuterade också att återanvändning av vatten är mycket på tapeten och många kommuner har redan börjat tillämpa olika metoder – jättebra! Men det finns fortfarande en del hinder som försvårar, därav måste arbetet att ta fram riktlinjer kring detta påskyndas menar både Per-Olov och Inger. Ex Mörbylånga kommun som vill återanvända renat avloppsvatten till bevattning av grödor, här får de påbackning pga. av potentiella nematoder i vattnet enligt livsmedelsverkets försiktighetsprinciper, men det finns inget regelverk eller rutiner för provtagning ännu. En idé som kom upp under dagens möte var att samverka kring lärande om ny lagstiftning rörande återanvändning av vatten.

Att bidrag från LONA/LOVA minskar känns oroväckande, men än mer problematiskt att dricksvattenstöd tagits bort helt (ex sådant bidrag som gick till SBK i Kalmar för att utveckla den lokala vattenförsörjningsplanen). En stor del i oron är att det nu är mer osäkerhet framåt kring hur mycket finansiering som kommer viga åt vatten- och naturvårdsarbete, innan har det varit mer stabil finansiering. Anna Thore säger att hon formulerar en skrift som KSK kan ge input på och sedan ut i press för att skapa allmänhetens uppmärksamhet på frågan.